

Ismertem egy költőt, aki csak ceruzacsonkkal tudott verset írni. Semmi más nem vált be. A családjától és a barátaitól töltőtollakat, golyóstollakat, írógépet és laptopot kapott, de ezeket nem vette elő. „Mintha egy kutyának karórát adnánk karácsonyra” – mondta a felesége. Csak a grafitceruza felelt meg neki. „De miért?” – kérdezték a barátai. Azért, magyarázta, mert egészen rövidre rág-

Charles Simic* 21

A KÖLTŐ CERUZÁJA

hatja, miközben a következő részen gondolkodik. Írótüböt, jegyzetfüzetet, finom papírféléket sem használt. Régi számlák borítékját vette igénybe, vagy a gyorsítelt, masszázst, jósnőt, kiárusítást hirdető utcai szórólapok hátoldalát, de egy menüszelvény vagy egy banki igazolás éppúgy megfelelt neki.

És még valami. A konyhában szeretett verset írni, miközben süttőfőzött a felesége. Őt a francia riviérán vagy egy panorámás alpesi faházban elszállásolni, kidobott pénz volt, mert elkábult a sok természeti szépségtől. Bezzeg, amikor meghallotta, hogy a felesége fokhagymát vagy petrezselymet aprít, nyomban szólította a múzsa. Leginkább a tartalmas házi levesek, a marhapörköltök, a grillkolbászok hatottak rá ösztönzően. Egy lírai költemény kész konyhaművészet. Jó szimat, finom fűszerezés kell hozzá. A szállongó illatoktól összefutott a nyál a szájában, könnybe lábadt a szeme, és már szaladt is a konyhafiókhoz, melyben a ceruzákat és a papírszeleteket tartotta egy köteg fogpiszkáló mellett. Aztán töltött magának egy pohár vörösborot, és leült. Elég volt egy-két pohárnyit elszopogatnia. Azért nem ivott meg egy egész üveggel, nehogy érzélgőssé váljon, és slágereket, olasz operaáriákat kezdjen énekelni versírás helyett.

Azért is szerette a ceruzacsonkot, mert nagyrészt olvashatatlan lett, amit papírra vetett. Ezért aztán egyszer sem bosszankodott a leírtaikon. Csak nézte, nézte, és megpróbálta kisilabizálni, hogy mit verselt össze Isten nevében. Ha nem sikerült, a felesége segítségét kérte, aki újra meg újra olyan dolgokkal lepte meg, amik sokkal jobban hangzottak, mint az eredeti szöveg. Valóság és képzelet házassága, hát nem ez a költészet? Múltak az évek, és már nem tudta, mi származik tőle, mi a feleségétől és a házi finomságaitól, melyek némelyike, az igazat megvallva, éppúgy a versek szerzője volt, mint ő maga. Házastársi koprodukciók, mondta. Olyanok voltak, mint egy horrorfilm két örült tudósa, akik kémcsöveik rotyogó tartalmát figyelve, csendre intik ugató kutyájukat, és hagyják, hogy postaládájukban fölgyűljenek a költészeti magazinok elutasító levelei.

Ki ez a félcédulás? Nyilván sejtik. Természetesen, én vagyok. „Le tudná írni az alkotói módszerét?” – faggatják manapság a szépírókat és a képzőművészeket. Megkérdi valaki a hot dog evés világbajnokától, hogy hogyan

edz? Talán igen. Művész úr, ön világhírű a vajból formázott szobrairól, remekműveket készít, melyekre a legrangosabb hazai és külhoni múzeumok egyaránt felfigyelnek. Maga köpülte a vaját, melyből híres *Könnyező madonnáját* szoborta, vagy a nagybani piacon vásárolt hozzá anyagot? Ha azt feleli, a sajátjából, akkor látni akarják a tehenet, amelyik a tejet adta, és lefényképezni kettejüket a szobor mellett.

22 A költők, ha őszinték, ritkán tudják, hogy honnan jönnek a verseik, és pontosan hogyan állnak össze, ezért az élettörténetükből, az irodalmi zsargonból és lila ködből kénytelenek összetákolni valami magyarázatot a közönségüknek. Ez nem volt mindig így. T. S. Eliot vagy Robert Frost sohasem kapott ilyen kérdéseket. Ifjúkoromból emlékszem egy híres költőre, akit tételű tanítványok koszorúja figyelt elmélyülten, miközben ő egy széken ülve, gondosan és néma csendben a körmeit pucolta egy fogpiszkálóval.

Amikor anyám nagyon öreg volt, és egy ápolóotthonban lakott, élete vége felé egy napon azzal a kérdéssel lepott meg, hogy írok-e még verseket. Amikor megvallottam neki, hogy igen, döbbenet nézett rám, meg kellett ismételnem a válaszom, mire felsóhajtott és a szemét forgatta, valószínűleg azt gondolva magában: *Hát, ennek a fiamnak sose volt ki az összes kereke.* Ez eszembe juttatta, hogy kiskoromban elmondta a szomszédoknak, hogy az ő haszontalan fiacskája titokban mindig írál valamit. Hogy megpróbálta kilesni a hátam mögül – mint a családunk többi tagja is – mire én bebújtam az ágyba, és fejemre húztam a takarót. És hogy, amikor megkérdeztek, mit művelek ott, csak hallgattam, vagy azt kiáltottam: *Semmit!* Egyszer, mialatt az iskolában voltam, átkutatta az ágyamat, és egy ceruzacsonkot talált a párnám alatt. Máskor nem talált semmit. Nekem egyáltalán nincsenek ilyen emlékeim, és fogalmam se volt, miről beszélt.

A számítógépek és az okostelefonok korában, amikor a ceruza kivészőben van, legyen megértő és együttérző, ha egy közkönyvtár vagy bezárásra ítélt húsbolt padlóján ceruzacsonkra bukkan. Biztos lehet benne, hogy története van. (Mindnek van.) És ha, mint a bibliai szamaritánus, érez irgalmat, vigye haza, tegye el biztos helyre szobájában, hogy egy napon – amikor ráér, előveszi, majd gyengéden a kezében tartja – hozzákezdhesen elmesélni az ő élettörténetét.

(Fordította: Szilágyi Mihály)

*Charles Simic (sz. Dušan Simić) szerb származású amerikai költő és esszéista, az Egyesült Államok koszorús költője. Pulitzer-, Wallace Stevens-, Robert Frost-, Zbigniew Herbert-, és Nemzetközi PEN Club-díjas.